

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi

Foreløpige beregninger viser et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 211,2 milliarder kroner i 2002. Dette er en nedgang på 27,3 milliarder kroner i forhold til 2001. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet resulterte i et overskudd på 225,6 milliarder kroner i 2002, en forverring på 36,7 milliarder fra året før. Rente- og stønadsbalansen viste en positiv utvikling i forhold til året før, og endte ifølge foreløpige anslag med et underskudd på 14,4 milliarder kroner i 2002. Overskuddet på driftsbalansen fordelte seg relativt jevnt utover fjoråret.

Eksport av råolje og gass til 275 milliarder

Handelen med varer overfor utlandet ga Norge et overskudd på 201 milliarder kroner i 2002, en nedgang på 33,1 milliarder kroner fra 2001. Norge eksporterte råolje og naturgass for 275 milliarder kroner i 2002 mot 301,6 milliarder året før.

Eksportverdien av tradisjonelle varer gikk ned med 16,1 milliarder kroner fra 2001 til 2002. Prisveksten var negativ 8,7 prosent, mens volumet økte med 1,3 prosent. Blant tradisjonelle varer var det treforedlingsprodukter, kjemiske råvarer, andre petroleumsprodukter og metaller som bidro mest til nedgangen i eksportinntektene. For alle gruppene skyldes verdin nedgangen en kraftig nedgang i pris.

Import av tradisjonelle varer sank med 10,4 milliarder kroner eller 3,7 prosent fra 2001. Prisene sank med 8,0 prosent, mens volumet økte med 4,7 prosent. På importsiden var det kjemiske råvarer, metaller, kontor- og datamaskiner og verkstedprodukter som bidro mest til nedgangen i importverdien.

Eksportverdien av skip og oljeplattformer sank med 39,5 prosent fra 2001, og endte på 9,7 milliarder kroner i 2002. Etter en oppgang i volum på 51,5 prosent fra 2000 til 2001 var det i 2002 en nedgang i volum på 36,4 prosent. Importverdien av skip og oljeplattformer sank med 4,8 milliarder kroner fra 2001 til 2002, forårsaket av volum- og prisnedgang på henholdsvis 22,2 og 10,9 prosent.

Positiv tjenestebalanse

Handelen med tjenester overfor utlandet viste et overskudd på 24,7 milliarder kroner i 2002. Total eksport av tjenester utgjorde 156,1 milliarder i 2002, en nedgang på 7,9 milliarder kroner fra året før. Skipsfartens bruttofrakter opptjent i utlandet var hovedårsaken til nedgangen, og kan tilskrives en volum- og prisnedgang på henholdsvis 6,8 og 4,7 prosent. Eksporten av oljeboringstjenester økte sterkt, til tross for en prisnedgang på 13,2 prosent. Utlendingers utgifter til reiseformål i Norge viste en nedgang i volum på 3,1 prosent.

Importverdien av tjenester gikk ned fra 135,8 milliarder kroner i 2001 til 131,5 milliarder i 2002. Volumet gikk ned med 1,4 prosent, mens prisene sank med 1,8 prosent. Verdien av driftsutgifter tilknyttet skipsfarten gikk ned med 2,6 prosent. Verdien av diverse tjenesteimport til oljevirkosomheten økte med 21,4 prosent. Dette skyldes hovedsakelig høyere volum. Import av finans- og forretningstjenester viste volumnedgang på 11,1 prosent samtidig som prisene sank med 2,9 prosent. For reisetrafikk, dvs. nordmenns utgifter på reise i utlandet, var veksten i volum på 6,5 prosent, mens det var en prisnedgang på 4,9 prosent.

Driftsbalansen. Milliarder kroner 2001-2002

	2001	2002	01.01	01.02	01.03	01.04	02.01	02.02	02.03	02.04	Endring 2001-2002		
											Verdi	Volum	Pris
Eksport	697,6	640,7	180,2	176,1	172,9	168,4	157,9	166,0	155,0	161,9	-56,9	-3,8	-53,1
Tradisjonelle varer	215,9	199,8	56,9	55,3	48,5	55,2	51,6	51,8	46,9	49,6	-16,1	3,0	-19,0
Råolje og naturgass	301,6	275,0	79,4	75,8	77,6	68,9	65,4	71,4	66,1	72,1	-26,6	0,6	-27,2
Skip og oljeplattformer mv.	16,1	9,7	2,9	3,4	4,5	5,3	3,5	3,2	1,9	1,1	-6,3	-5,7	-0,6
Tjenester	164,1	156,1	41,0	41,7	42,2	39,1	37,4	39,6	40,1	39,1	-7,9	-1,7	-6,2
Import	435,3	415,1	109,5	108,7	108,5	108,6	97,8	108,4	103,7	105,2	-20,2	7,4	-27,6
Tradisjonelle varer	282,4	272,0	72,3	71,5	67,1	71,5	66,9	68,9	64,9	71,3	-10,4	13,3	-23,6
Råolje	1,6	0,8	0,4	0,4	0,3	0,5	0,1	0,2	0,3	0,2	-0,8	-0,8	0,0
Skip og oljeplattformer mv.	15,5	10,7	5,1	2,4	3,7	4,3	0,8	6,5	1,4	2,0	-4,8	-3,2	-1,6
Tjenester	135,8	131,5	31,7	34,4	37,3	32,4	29,9	32,7	37,1	31,7	-4,3	-1,9	-2,4
Vare- og tjenestebalansen	262,3	225,6	70,7	67,4	64,4	59,8	60,1	57,6	51,3	56,6			
Rente- og stønadsbalansen	-23,8	-14,4	-5,9	-7,6	-3,7	-6,7	-2,1	-2,7	-3,0	-6,7			
Driftsbalansen	238,5	211,2	64,8	59,9	60,7	53,1	58,0	55,0	48,3	50,0			

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bedring i rente- og stønadsbalansen

Foreløpige beregninger viser et underskudd på rente- og stønadsbalansen på 14,4 milliarder kroner for 2002. Dette er en forbedring på 9,4 milliarder kroner i forhold til 2001. Inntekter fra utlandet var i alt på 86,8 milliarder kroner, en oppgang på 5,1 milliarder kroner fra året før. Totale utgifter gikk ned med 4,3 milliarder kroner, og endte på 101,2 milliarder kroner i 2002.

For første gang hadde Norge et positivt netto resultat av rente- og utbytetransaksjoner med utlandet. Det skyldes at rentetransaksjonene ga et overskudd på 13,6 milliarder kroner. Men fordi vi yter mer i stønader overfor utlandet enn vi får tilbake, er det fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen.

Inntekter fra nordmenns beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av utbetalt utbytte og reinvestert fortjeneste var 16,1 milliarder kroner i 2002, 1,6 milliarder høyere enn året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 22,1 milliarder, en nedgang på 1,1 milliarder kroner fra året før.

Finansinvesteringer

Norges netto finansinvesteringer overfor utlandet tilsvare overskuddet på driftsbalansen fratrukket netto kapitaloverføringer til utlandet, og var ifølge foreløpige beregninger på 211 milliarder kroner i 2002.

Norske investeringer i utlandet er anslått til 335 milliarder kroner. Direkte investeringer i utlandet, dvs. investeringer i utenlandske bedrifter som kontrolleres fra Norge, er beregnet til 40 milliarder kroner. Disse investeringene var primært markedsdrevne. Det vil si at norske bedrifter flyttet produksjon ut av landet og nærmere områder med høy etterspørsel etter disse bedriftenes produkter. Slik sett kan disse investeringene oppfattes som et alternativ til eksport. Porteføljeinvesteringer og andre finansinvesteringer i utlandet er beregnet til henholdsvis 223 og 83 milliarder kroner.

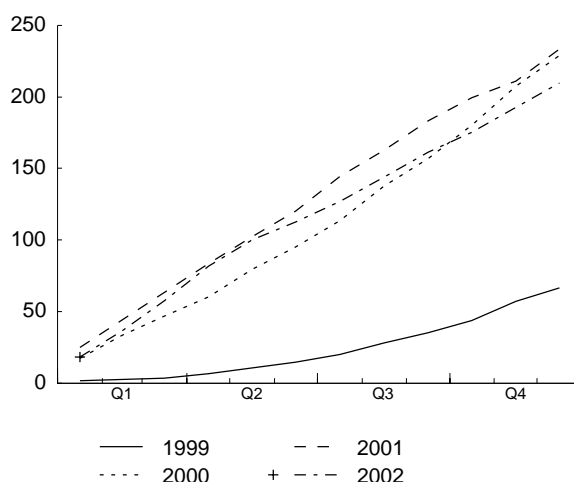
Norges Banks internasjonale reserver som følge av transaksjoner (dvs. uten hensyn til omvurderinger) viser en nedgang på 11 milliarder kroner.

Ifølge foreløpige anslag beløp utlendingers finansinvesteringer i Norge seg til om lag 267 milliarder kroner i 2002, hvorav direkte investeringer utgjorde 6 milliarder kroner. Sistnevnte skjedde først og fremst innen oljeutvinning. Porteføljeinvesteringer var på 39 milliarder kroner, mens andre finansinvesteringer er anslått til 222 milliarder kroner.

Økningen i Norges netto fordringer på utlandet var i 2002 lavere enn hva netto finansinvesteringer skulle tilsi. Dette skyldes negative omvurderinger på 15 mil-

Driftsbalansen 1999-2002

Akkumulerte tall i mrd. Nkr måned for måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport og import

Prosentvis endring fra 2001 til 2002

	Verdi	Volum	Pris
Eksport	-8,2	-0,5	-7,7
Tradisjonelle varer	-7,4	1,3	-8,7
Råolje og naturgass	-8,8	0,2	-9,0
Skip og oljeplattformer mv.	-39,5	-36,4	-5,0
Tjenester	-4,8	-1,1	-3,8
Import	-4,6	1,7	-6,2
Tradisjonelle varer	-3,7	4,7	-8,0
Råolje	-49,3	-44,9	-8,1
Skip og oljeplattformer m.v	-30,7	-22,2	-10,9
Tjenester	-3,2	-1,4	-1,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Kapitalregnskapets hovedposter. Milliarder kroner

	2001	2002
Norske investeringer i utlandet	262	335
Direkte investeringer	-7	40
Porteføljeinvesteringer	277	223
Andre finansinvesteringer	16	83
Internasjonale reserver	-25	-11
Utenlandske investeringer i Norge	61	267
Direkte investeringer	18	6
Porteføljeinvesteringer	27	39
Andre investeringer	15	222
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	36	143
Netto finansinvesteringer totalt	238	211

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

liarder kroner, som uttrykker et beregnet tap på bakgrunn av svingninger i valutakurser og utvikling i kursen på enkelte finansobjekter. Anslaget på omvurderingene er beheftet med usikkerhet all den tid ikke alle prisendringer på verdipapirer er kjent.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskapning som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og til avlønning av kapital som anvendes i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt fratrukket kapitalslit, netto næringskatter og lønnskostnader. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2002 var på 1531 milliarder kroner målt i løpende priser, bare 5 milliarder høyere enn året før. Til sammenligning økte BNP i løpende priser fra 2000 til 2001 med nesten 58 milliarder. BNP i faste priser økte i 2002 med 1,0 prosent, men ble motvirket av en prisnedgang på 0,7 prosent.

Kapitalslitet er for 2002 anslått til 215 milliarder kroner, så vidt under nivået året før. Det er videre anslått at netto produksjonsskatter ble redusert med 13,9 milliarder kroner, dvs. en nedgang på 7,7 prosent. Totale lønnskostnader i 2002 er beregnet til 718 milliarder kroner, en vekst på 5,3 prosent fra 2001. Driftsresultatet totalt i 2002 kan dermed foreløpig anslås til 432 milliarder kroner, mot 448 milliarder kroner året før, en nedgang på 3,6 prosent.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom oljevirksomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet økte med 24 milliarder kroner fra 2001 til 2002. Bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge økte med 43 milliarder, mens kapitalslit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen vokste med 19 milliarder kroner. Lønnsandelen, dvs. lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, har for Fastlands-Norge økt fra 56 prosent i 2001 til 57 prosent i 2002.

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter

Milliarder kroner

			Endring fra 2001 til 2002	
	2001	2002	Millioner kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1 526,6	1 531,2	4,6	0,3
Kapitalslit	216,4	214,8	-1,6	-0,7
Netto produksjonsskatter	180,8	166,9	-13,9	-7,7
Lønnskostnader	682,0	718,1	36,1	5,3
Driftsresultat	447,5	431,5	-16,0	-3,6
Fastlands-Norge				
Bruttonasjonalprodukt	1 162,5	1 205,9	43,4	3,7
Kapitalslit	147,5	149,8	2,3	1,6
Netto produksjonsskatter	132,4	114,1	-18,3	-13,8
Lønnskostnader	652,7	687,7	35,0	5,4
Driftsresultat	230,0	254,3	24,3	10,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Disponibel inntekt og sparing for Norge

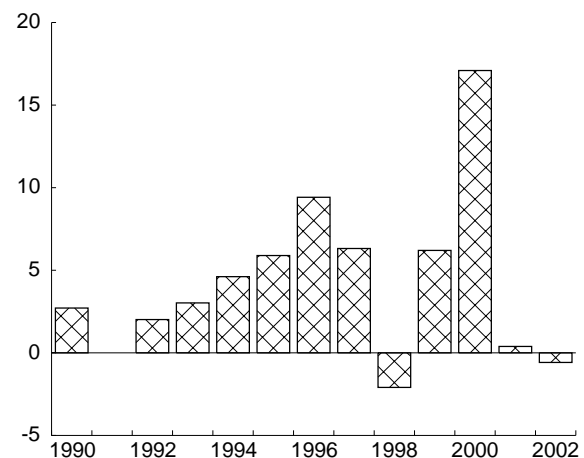
Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalprodukt fratrukket kapitalslit og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (bistand mv.). Størrelsen er et mål på det landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge er for 2002 foreløpig anslått til 1302 milliarder kroner.

Ved å justere endring i disponibel inntekt for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, kommer en fram til endring i disponibel realinntekt for Norge. Norge hadde en rekordhøy vekst i disponibel realinntekt fra 1999 til 2000. Foreløpige beregninger viser en svak positiv utvikling i inntekten fra 2000 til 2001, deretter en reduksjon på 0,6 prosent fra 2001 til 2002.

Endring i disponibel realinntekt kan dekomponeres i bidrag fra vekst i produksjonen, endring i bytteforholdet i vare- og tjenestehandelen med utlandet og utvikling i rente- og stønadsbalansen. For 2002 er det foreløpig anslått at landets totale produksjon bidro til økt

Vekst i disponibel realinntekt. 1990 - 2002

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

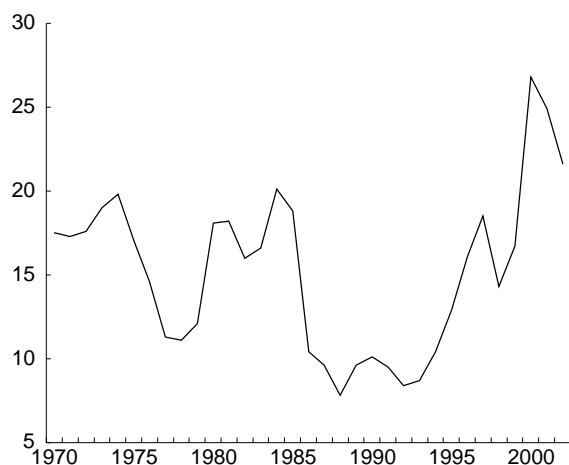
Vekst i disponibel realinntekt for Norge. Prosent

	2000	2001	2002
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	17,1	0,4	-0,6
Bidrag fra:			
Produksjonsvekst i oljevirksomhet	0,8	0,7	0,1
Produksjonsvekst ellers	1,3	1,5	0,8
Endring i bytteforholdet generelt	14,9	-2,0	-2,3
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	12,3	-2,5	-2,5
Endring i rente- og stønadsbalansen	0,1	0,2	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sparerate for Norge 1970-2002

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

realinntekt med 0,8 prosentpoeng, mens rente- og stønadsbalansen bidro med 0,7 prosentpoeng. Bytteforholdet overfor utlandet, som måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser, forverret seg imidlertid. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet, noe som innebærer at det skal mindre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Prisen nedgang for både petroleumsprodukter og tradisjonell vareeksport førte til fall i eksportprisene samlet. Foreløpige tall viser at importprisene også ble redusert fra 2001 til 2002, men i noe mindre grad enn eksportprisene. Ifølge foreløpige tall bidro endringen i bytteforholdet til å redusere veksten i realdisponibel inntekt for Norge med 2,3 prosentpoeng i fjor.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. Gjennom de siste 30 årene av forrige århundre varierte sparingen mellom 9 og 20 prosent. Som andel av disponibel inntekt var sparingen høyest i første halvdel av 1970-tallet og i første halvdel av 1980-tallet, oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte sparingen en del, men var i snitt rundt 15 prosent.

Foreløpige beregninger viser at Norges sparing ble redusert noe de to siste årene i forhold til den rekordhøye sparingen i 2000 med en sparingerate på 26,8 prosent. Spareraten for 2001 og 2002 er anslått til henholdsvis 24,9 og 21,6 prosent. Den høye sparingen de siste tre årene henger sammen med at Norge er inne i en høstningsfase i oljeepoken. Overflytting fra olje og gass på havbunnen til finansielle fordringer på utlandet fremkommer i nasjonalregnskapet som del av landets sparing.